אללה ירחמו

(המשך מעמוד 15)

להיות קופסה כזאת. אולי תתגלה. בינתיים אסור לייחס חשיבות לדברי טייס־המישנה הפצוע, מפני ש„מצב בריאותו" אינו תקין.

אבל למחרת היום היתה הקופסה בידי דיין, ונסתבר שכל דברי טייס־המישנה הפצוע היו נכונים בהחלט.

מסתבר ממנה מעל לכל ספק שהטייס לא ידע עד הרגע האחרון ממש שהוא נמצא מעל לשטח ישראל. וכי מטוסים ישראליים מאיימים עליו. כלומר: רק ברגע שנפתחה עליו האש הקטלנית.

מי שקיבל את ההחלטה לא ידע זאת. כמובן. איך צריך היה לפרש את התנהגותו המוזרה של טייס המטוס הלובי? האם היה לה הסבר תמים?

בוודאי שהיה. טייס של מטוס אזרחי לובי, המוצא את עצמו מעל שטח ישראל במרחק של כמה דקות־טיסה מהקו המצרי, יכול היה לנסות לחמוק ולחזור כלעומת שבא. זאת היתה סברה סבירה בהחלט.

החלטה בלתי־אחראית, כמובן. אך בשל החלטה כזאת, אין מעניינים מאה אנשים ומוציאים אותם להורג.

סבל יושב על הארונות

כי, יד על הלב, כמה קפטנים ישראליים היו נוהגים אחרת, אילו מצאו את עצמם לפתע, בטעות, כמה דקות בשטח ערבי?

שאלה: מה קרה לקפטן של „אל־על" שנהג כך בדיוק כאשר חדר בטעות לשטח הונגריה?

הקברניט עודד אברבנאל נסחף עם מטוס נוסעים של אל־על 20 קילומטר אל תוך שטח הונגריה בשנת 1957. מטוסי מיג הונגריים הוזנקו לקראתו והורו לו לנחות בבודפסט. אברבנאל התעלם מהוראה והתחמק ממטוסי הקרב לאוסטריה.

הוא לא פוטר, ולא נכלא, ולא הואשם בסיכון חיי נוסעיו. נזפו בו, אך הבינו לרוחו. והוא אחד הקפטנים הטובים והאחראיים ביותר באל־על.

שאלה: מה היה קורה לקפטן של „אל־על" שנהג במטוס אשר חדר בטעות למרחב־האווירי של בולגריה בשנת 1955, אילו הצליח לחמוק משם בעוד מועד?

הוא לא חמק. הוא יורט והופל בשמי בולגריה, בנסיבות הזהות כימעט לפרשת המטוס הלובי. שפכנו את חמתנו על הבול־גרים, שנהגו בצורה בארבארית ופושעת, בפתחם באש על מטוס־נוסעים בלתי־מזויין ששגה בגיווס. ואנחנו צחקנו צחוק מריר וזועם, כאשר סענו הבולגרים שנאלצו לנהוג כך מטעמי ביטחון, נוכח הסכנות המאיימות עליהם — אף שזה היה בשיא המילחמה הקרה, כשעוד שררה כוננות צבאית גבוהה משני עברי מסך־הברזל.

■ ■ ■

אין שמץ של ספק בכך שההחלטה לירות במטוס הנוסעים הלובי היתה בלתי־אחראית, בלתי־אנושית, בלתי־מוצדקת על פי שיקול צבאי אובייקטיבי.

היא מעידה על ברוטאליזציה גוברת של חיינו האזרחיים והצבאיים, על אובדן הרגיש לקדושת חיי־אדם.

מתקבל הרושם הברור כי תאוות־הצייד גברה על השיקול הקר, וכי הדרג העליון של צה"ל אינו סועל עוד ברמת־אחריות פוליטית מתאימה.

שאלה: האם יכול רב־אלוף דויד אלעזר לקבל על עצמו את האחריות העליונה למעשה זה, מכלי להסיק מסקנה אישית?

אני רוחש, מזה 25 שנה, אהדה, ואף חיבה, לדדו. אולם רגשות אישיים אינם יכולים להשפיע בשעה זו.

אני לוקח בחשבון שפעל במצב של עייפות. בלילה בוצעה הפשיטה בלבנון, ויש להניח שדדו לא ישן באותו לילה.

אולם נסיבות מקילות אלה, לא מספיקות. במישפט כפר־קאסם קבע השופט הצבאי, כי יש פקודות שעליהן מתנוסס „דגל שחור" של אי־חוקיות. הפקודה לפתוח באש על המטוס היתה פקודה כזאת.

היא מזכירה, בצורה טראגית, את הפסוק שיצא מפיו של המפקד המקומי בפרשת כפר־קאסם, כאשר נשאל מה לעשות בערבים החפים־מפשע החוזרים לכפרם אחרי כניסת העוצר, למרות שלא ידעו כלל על קיום העוצר. המפקד אמר אז שתי מלים מחרידות: „אללה ירחמו" (אללה ירחם על נשמותיהם.)

דדו לא אמר מלים נוראות כאלה. אך לפקודתו אותה חמשמעות. הוא לא טעה בשיקול. הוא עשה מעשה שלא ייעשה.

לאור חומרת הפרשה מבחינה מוסרית־פנימית ופוליטית־חיצונית, אין מנוס מן המסקנה שמן הראוי היה שיודיע, יחד עם קבלת האחריות לפקודה, שהוא מתפטר.

■ ■ ■

הא דדו היה האחראי העליון לפרשה? האם שר־הביטחון חיה שותף לה, להלכה ו/או למעשה?

שאלה: מהי המסקנה הנובעת מן הפרשה לגבי משה דיין?

אחת מן השתיים: או שדדו מחפה עליו, כמו שחיפו עליו אנשים כה רבים בעבר, או שדיין באמת לא ידע על הפרשה.

בשני המיקרים, המסקנה לגבי דיין היא חמורה מאד.

אם היה שותף לפקודה, פוסל אותו הדבר מכל כהונה נוספת.

אדם פוליטי, האחראי להשלכות הפוליטיות של פעולות מערכת־הביטחון, צריך היה להבחין כי הפרשה היא הרת־אסון.

לגבי דיין, מתעוררים חשדות וחששות כבדים. מזה כמה שבועות הוא פועל בהתמדה כדי לטרפד כל סיכוי להשגת־שלום, ואף את מעשי חברו במשלה.

ערב נסיעתה של גולדה מאיר לארצות־הברית, הכריז כמה פעמים שיש להתנחל בכל השטחים המוחזקים — דבר שפירושו שלילה טוטאלית של כל סיכוי לשלום. דבריו נשמעו היטב בעולם הערבי, ומוכרחים להגביר בו את האמונה שמנוי וגמור עם ישראל שלא להסכים לשום שלום שיחייב אותה להחזיר שטחים כלשהם.

בליל יום ד' באה ההתקפה הגדולה על בסיסי הפידאיון במחנות־הפליטים בצפון לבנון. אפשר להתווכח על עצם היעילות והטעם בפעולה מסוג זה, הפוגעת בהכרח גם באנשים חפים־מפשע. אך גם מי שסבור שמותר וצריך לבצע פעולות כאלה, אינו יכול להימלט מן המסקנה כי ביצועו בעיתוי זה דווקא, כאשר הכל מתכוננים ליוזמת־שלום חשובה, נועד מלכתחילה לטרפד כל יוזמה כזאת.

אם היה דיין שותף לפקודה, קשה להימנע מן המסקנה כי פעל על רקע זה.

לפני 18 שנה רשם משה שרת ביומנו, שדיין מבצע פעולות בלתי־חוקיות, בניגוד לרצון הממשלה ומאחורי גבה, כדי לטרפד את מדיניותה. אי־אפשר לשכוח עובדה זו בשעה שדנים בפרשת השבוע, אחרי שדיין הצהיר גלויות שאינו מקבל עוד את המדיניות של חבריו ופוסל אותה.

שאלה: אם באמת לא היה שותף לפקודה, ורק שמע עליה אחרי מעשה, האם זה משחרר אותו מן האחריות?

התשובה היא: בהחלט לא. כשר האחראי לביטחון, הוא נושא באחריות לכל פעולה הנעשית תחת פקודתו. כי הוא המנחה את פקודיו, הוא היוצר את האקלים הפרליטי והמוסרי בצמרת מערכת־הביטחון, ועל כן הוא אחראי גם למערכת־השיקולים שפעלה באותן 16 דקות.

התנהגותו של דיין אחרי מעשה, הצדקת כל השיקולים של פיקודיו, אי־גינוי הפקודה שניתנה — הופכים אותו, במיקרה הטוב ביותר, לשותף אחר־מעשה.

הציחקוקים שלו במסיבות־העיתונאים, לעיני כתבים מכל העולם, משלימים את התמונה. אותה רצינות היתה להצעתו לכונן „קו אדום" בין ישראל ומצריים — הצעה שברגע זה, ועל רקע זה, לא היתה אלא התחכמות שהוסיפה שמן על המדורה, ונועדה להסיח את הדעת מן העניין.

מכל הבחינות, אין מנוס מן הקביעה שאיש זה אינו יכול עוד לשאת באחריות העליונה למערכת־הביטחון.

יש לדרוש את פיטוריו.

■ ■ ■

גם בכך אין הפרשה מסתיימת. מתעוררות שאלות חמורות ביותר לגבי הממשלה כולה, ולא רק מפני שאישרה, ביום א' השבוע, פה אחד (!) את ההחלטה שנתקבלה באותן 16 הדקות.

דמותה המוסרית והפוליטית של ממשלה זו, בראשות גולדה מאיר, נתגלתה בשעות הראשונות אחרי שנודע לה על המיקרה.

שאלה: מה היתה הממשלה צריכה לעשות מייד עם היוודע דבר האסון?

התשובה ברורה לכל אדם סביר, בעל תחושה אנושית ומדינית.

הממשלה היתה צריכה להביע באופן דרמתי ומשכנע את חזדעזעותה העמוקה.

הממשלה היתה צריכה לחכריז שבשום פנים ואופן אינה מצדיקה פתיחת אש על מטוס אזרחי.

הממשלה היתה צריכה להודיע שהיא ממנה מייד ועדת־חקירה ממלכתית, כפי שעשתה בפרשת שריפת מיסגד אל־אקצה.

הממשלה היתה צריכה להצהיר שאם יימצא אשם, יוסקו המסקנות בכל חומר הדין, בלי להתחשב בדרגתו ובמעמדו.

הממשלה היתה צריכה להציע מייד פיצויים מלאים למישפחות הקרבנות.

הממשלה לא עשתה אף דבר אחד מן הדברים האלה.

היא הביעה „צער" בצורה בלתי־משכנעת, על־ידי כל כתשלום מס־שפתיים, כדי לצאת ידי חובה. לא נאמרה אף מילה משכנעת אחת שגילתה הזדעזעות אנושית.

היא סירבה, והמשיכה לסרב, למנות ועדת־חקירה. (ועדה זו צריכה לחקור אם דיווחי הטייסים הישראליים היו אמת, על איזה רקע נתקבלה ההחלטה, אם ההחלטה היתה טעות מותרת בשיקול או מעשה בלתי־חוקי, מי נתן את הפקודה, מהי אחריותה של כל אחת מן הנפשות שפעלו ברגעים המכריעים, ומהי המסקנה האישית הנובעת מכך.)

הממשלה לא גינתה, והצדיקה את השיקול. היא אמנם הציעה „תשלומים", באיחור של ארבעה ימים, אך נוסח זה אינו מספק.

■ ■ ■

ב מעשיה וכמחדליה גרמה הממשלה נזק בל־יתוקן למדינת ישראל, לביטחונה ולעתידה.

מבחינה מוסרית, עירערה את יסודות האימון אצל מאות אלפי אזרחים בישראל, שלא נפלו קורבן לשטיפת־המוח.

מבחינה הסברתית, היא איבדה השבוע מיליוני אוהדים ברחבי כדור־הארץ. היא הורידה את ישראל לדרגתן של כנופיות־הטרור, והשמיטה לחלוטין את הקרקע מתחת למערכה המוצלחת שניהלה היא עצמה נגד הטרוריזם באוויר. בכך העניקה מתנה שלא תסולא בפז לאירגוני הפידאיון הקיצוניים ביותר.

מבחינה פוליטית, טירפדה הממשלה את יוזמות־השלום, יצרה במרחב אווירה מחודשת של שינאה קיצונית, והגבירה את היסודות הקיצוניים בכל ארצות־ערב.

שאלה: האם אתה רוצה שיכון תהיה ממשלתך?

במדינה

העם

צל כבד וארוך

ישראל אטמה עצמה השבוע לביקורת הכלל־עולמית שהוטחה נגדה

„עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב." קללתו־ברכתו של בילעם התגי"כי, לא נראתה מעולם מציאותית כל כך כמו השבוע. אפילו בימיה הקודרים ביותר לא מצאה ישראל את עצמה מבודדת כל־כך, מגונה כל־כך ושנואה, כמו השבוע.

המטיפים המקצועיים ראו במצב זה רק חיזוק לטענותיהם הישנות, על האנטישמיות המשותפת לכל אומות העולם. „מסע שיסוי," „מסע הסתה," „ביקורת מורעלת" היו רק חלק מהכינויים שאמצעי התיקשורת הישראליים הדביקו לתגובה הכללי־עולמית למה שאירע בישראל השבוע. חלק ניכר מהציבור נטה לאמץ לעצמו דיעה זו, כאילו ישבו על גבי פלגטה אחרת. הניתוק בין רבים מאזרחי ישראל לבין העולם הרחב לא היה רק ניתוק פיזי. היה זה ניתוק רגשי, מחשבתי, ומוגשי. ישראלים רבים אפילו לא היו מסוגלים לתפוס מדוע נסערה דעת־הקהל העולמית כל כך.

כל מה שהם היו צריכים לעשות הוא לצאת לכמה רגעים מעורו של הישראלי המצוי, להדביק לעצמם עיניים זרות, ולנסות לשוות בדמיונם באיזו תדמית הצטיירה ישראל השבוע בעיני שאר בני המין האנושי.

המראה לא היה מעודד ביותר.

התדמית המכוערת. תוך שבוע אחד הצטיירה ישראל בעיני העולם, על פי כותרות העתונים והידיעות במכשירי הרדיו והטלוויזיה, על פי המרכיבים הבאים:

● מדינה שללא שום פרובוקציה גרמית לעין מבצעת פשיטה ארוכת־טווח באמצעות ספינות־טילים ומסוקים בעומק שיטחה של מדינה שכנה, מפוצצת, הורסת, מחריבה, והורגת.

● מדינה שטייסיה מיירטים מטוס נוסעים אזרחי, ששם אומנם בנסיבות מוזרות מעל שטח צבאי רגיש, פוגעים בו וגורמים להתרסקותו ולמותם של מרבית נוסעיו.

● מדינה בה מתנפלת קבוצה מאורגנת של יהודים על ערבי שבילה במכונית בחברת יהודיה, גוזזת את שערותיה של היהודיה במיסב המסורת הגאצית, מכה את הערבי למוות — וכל זאת בנצרת, עיר קדושה.

● מדינה בה אגודת הסופרים נוקטת בקו גזעני מובהק, מסרבת לקבל אל קיבה סופרים הנמנים על אזרחי המדינה, משום שהם בני עם אחר, וזאת תוך חיאחזות בנימוקים פורמאליים מגוחכים, שנועדו רק למנוע מהסופרים הערבים להתקבל לאגודת סופרים עבריים.

● מדינה בה קבוצה פאשיסטית לאומנית קטנה — הליגה להגנה של הרב כהנא — מצליחה להטיל את איתתה על צמרת המדינה, ולנהל מסע טירור שובניסיסי־דתי נגד מוסדות מיסיון וקבוצות של יהודים המאמינים בישו.

כשכל אלה מצטרפים יחד במוחו של הקורא הממוצע בצפון סקנדינביה או בדרומה של צ'ילי — מה הוא צריך לחשוב על המדינה בתוכה מתחוללים מאורעות כאלה תוך פרק זמן של ימים ספורים?

כל עירעור — בגידה. אבל לישראלים מוכי תסביכי רדיפה והשמדה, קשה היה להבחין בתדמית המכוערת בה הצטיירה מדינתם בעיני אומות העולם. קהות חושים, חוסר רגישות והסתגרות, הפכו לתכונות מקובלות ביותר באני הכללי הישראלי.

ואולי, היתה זו הסכנה הגדולה מכל: ההשלמה של הישראלים עם תדמיתם שלהם בעיני עצמם. במדינה בה כל מי שהעז להציע הצעה חורגת במקצת — כמו הקמת ועדת־חקירה שתבדוק את נסיבות הפלת המטוס הלובי — היה צריך ללוות את הצעתו באלף הסתייגויות והתנצלויות שהצעתו אין בה, חס וחלילה, כדי לערער את צידקתו ורמתו המוסרית של מישהו. הוצג כל עדעור על הקו הרשמי לפחות כבגידה.

מאורעות השבוע האחרון הטילו צל כבד וארוך על ייחודו המוסרי של העם, שכה מרבים לנפנף בו כדגל וכסוד כוחה של ישראל.